

RODICA OJOG-
BRAȘOVEANU

COȘMAR

Ediția a V-a

NEMIRA

Cred că aveam treisprezece sau paisprezece ani, în orice caz nu mai mult de cincisprezece, când am început să simt că legăturile mele cu trecutul sunt de esență specială. Fire puternice, a căror explicație cu aromă „lama“ sau „druidă“ nu mă satisface nici azi, mă ancorează într-o anumită epocă precisă, situată între pitorescul *fin de siècle* și începutul celui de-Al Doilea Război Mondial. Tot ce ține de acei ani – peisaje immortalizate în albume sau cărți poștale, fotografii, literatură, oamenii acelei jumătăți de veac și amintirile lor, totul m-a fascinat de atunci, din pragul adolescenței mele; „iconografia“ epocii îmi trezește și azi emoții pe care mi-e imposibil să le descriu. Îmi lipsește cuvântul definitiv, îmi scapă printre degete, știu că există, dar nu-i întrezăresc decât conturul, siluetă vagă dizolvată în ceață. Dinaintea unor asemenea imagini inima începe să-mi bată, mă scufund în atmosfera călătoriei vremii și, în funcție de priveliște, simt concret aroma salcânilor de mult scuturați, praful unei zile de iulie defunct topite pe Calea Griviței, urmăresc tramvaiele care trec prin fața Fundației Carol; ocolesc restaurantul Cina, dispar în tumultul Bulevardului Brătianu.

Începând din clasa a V-a și până la terminarea liceului, am frecventat asiduu *l'école buissonnière*. N-a fost o profesiune de credință, n-o făceam

din golănie simpatică sau teribilism, ci pur și simplu chiuleam. De frică. Pentru mine, un copil cu memorie slabă, care pe deasupra mai eram și nulă la disciplinele pozitive, școala a constituit un calvar. O poezie învățată pe dinafară sau o lecție de istorie însemnau două-trei ore de cazne. Bagajul meu de versuri știute pe dinafară este inexistent, detest și azi luna septembrie. Aroma caietelor și a manualelor noi, revulsivă, îmi stăruie în memorie, primele frunze ruginii îmi trezesc colici vechi. Au rămas presate nu în jurnalul celei dintâi idile, ci în caiete de teză și între file de extemporal. Începutul anului școlar...

Iarna mă aranjam să fac rost de trei-patru lei ca să pot viziona două filme. Primăvara mă plimbam. În anii, în zilele acelea, am făcut cunoștință cu Bucureștiul și am început să-l iubesc. Cotroceni, Șoseaua, Cartierul Dacia, străduțele romantice din preajma Mitropoliei, Cișmigiul nu mai aveau pentru mine niciun secret.

Când am descoperit „casele mele”, eram în clasa a IX-a. Ele există și azi. Cea dintâi se confundă în peisajul amintirii cu o dimineată de toamnă rece. Bura, eram într-un loden maro – existau și gris, dar nu se puteau obține decât cu relații – cu o tașcă spânzurată de umăr și, evident, capul descoperit. Spun evident, pentru că asta a fost generația mea. Generația capetelor descoperite, a gulerelor ridicate și a pantofilor cu talpă triplă din cauciucuri de mașină. Căciulă ori pălărie, galoși, umbrelă sau ciorapi groși erau de-a dreptul umilitori, descalificau total și definitiv. Umblam în șosete pe cele mai cumplite geruri și pot să spun că mi-au trebuit după aceea ani buni de frecții susținute cu *pierre-ponce*, până am izbutit să scap de boabele de orez de sub pielea zgrunțuroasă și aspră a picioarelor.

Mă aflu pentru prima oară pe strada Timișana și priveam imobilele relativ modeste. Ronțăiam unul din biscuiții aceia cu cremă, un soi de sandvici astringent, alintat Eugeniță și, dintr-odată, am văzut-o. O casă cu totul lipsită de extraordinar. Un bloculeț cenușiu, cum s-au construit cu zecile în Bucureștii interbelici, destinat unor oameni cu venituri mijlocii. Un cub cu două niveluri, o ușă cu vizor și trei grile de fier forjat la

care duceau câteva trepte. Deasupra intrării, un bec protejat de un glob alb, mat, ca în camerele de baie, suspenda o lumină gălbuie, uitată aprinsă.

Rămăsesem ținută dinaintea zidurilor cenușii pe care le priveam cu emoție și... da, asta e termenul, cu duioșie. Mă simțeam cuprinsă de o anume melancolie. Dacă aș fi fost mai versată pe atunci, aș fi știut că pentru prima oară în viață auzeam arpegiile nostalgiei.

Am revenit adeseori și încă mi se mai întâmplă ca, aflându-mă în zonă, să fac un ocol pentru a retrăi, palidă reverberație, emoțiile cele vechi. Ciudat lucru, casa a părut totdeauna pustie. Obloane trase, ferestre închise, becul de la intrare stins. N-am văzut niciodată pe nimeni intrând sau ieșind.

Nu vreau să fiu înțeleasă greșit. N-am avut nicio clipă nici atunci, nici mai târziu, senzația de a fi trăit cândva în căsuța cenușie și nici n-am încercat vreodată acest sentiment, indiferent de melegurile pe unde am hălăduit. Nicio palmă de pământ, oricât aș fi îndrăgit-o, nu mi-a dat senzația unor regăsiri: priveliști și domiciliu dintr-o existență anterioară.

Un an mai târziu, am descoperit pe una dintre cele mai splendide stradele din București, Aleea Alexandru, *a doua casă*. Același șoc, aceeași fascinație, de astă dată dinaintea unei vile, așezată cumva pe colț, la întreținerea cu aleea surată – Zoe. Clădirea, stil francez adaptat la autohton, e sprijinită pe coloane, are două scări laterale și balcoane debordând de flori. Ghirlande dezinvolve de micsandre și glicine curgând cu grația pletelor de salcie, o opulență vegetală a loggiei, așa cum n-am mai întâlnit ca frecvență și splendoare decât la Veneția. Deși în mod evident locuită, sau poate doar îngrijită, nici aici n-am zărit vreodată proprietarii...

Nu mai insist asupra esenței unor trăiri inexplicabile – excesul de precizare duce la confuzie –, dar ceva asemănător simt ori de câte ori o carte, un film, un gând, umbra unei amintiri mă întorc între dantelele și pălăriile înflorate ale romanțioasei *la belle époque* sau mă poartă, ceva mai târziu, pe pitoreasca, prospera Calea Victoriei, unde automobile Dodge, Plymouth, Buick și Chevrolet își făceau anevoie loc printre

muscalii înțepeniți – copii ale obezului Buda, în caftane de catifea verde – pe capra trăsurilor cu coviltire din piele.

Epoca mi se pare de un romantic feeric, întâlnirea dintre Orient și Occident, de un farmec fără egal, civilizația n-a lustruit patina, iar timpul, în preocupările, în mentalitatea, în optica oamenilor, părea să fi stat, să fi rămas în continuare pe loc.

Iubesc străzile unde, făcând abstracție de antenele de televizor și Daciile parcate la rigolă, te mai poți crede în anii '20 sau '30, locuințele – cât de puține au rămas! – unde ceasul a încremenit într-o zi de ianuarie ori august, când Radio Berlin mai transmitea și altceva în afară de Wagner (pasiunea lui Adolf) și marșuri, pe fesul Ducelui nu crescuseră încă floroane, iar vitrinele magazinelor din Roma, Firenze ori Napoli nu erau obsesiv îndoliate de cămăși negre.

Locuința mea constituie o astfel de oază și mi se pare interesant că oamenii, achizitori înverșunați de tehnică domestică de ultimă oră – televizor color nipon, casetofon cu mii de butoane, video, telefon robot („am lipsit un ceas de acasă, să nu scap cumva *business*-ul secolului!“) și alte performanțe electrocasnice –, se simt bine la mine. E o atmosferă de liniște... Ai impresia că nu se poate întâmpla nimic rău, uiți că există probleme în Golf sau de privatizare.

În *Podul Mogoșoaiei* a lui Crutzescu este reprodusă o fotografie care mă impresionează în mod deosebit. În ciuda iconografiei mizerabile, recunoști o frântură de Călea Victoriei. Instantaneul surprinde felia dintre Biserica Zlătari, CEC și latura de vis-à-vis. În fața fostului Grand Hotel, un bărbat între două vârste – evident un *monsieur* cu melon și lavalieră – privește strada înșesată de trecători și trăsuri. Instantaneul datează din 1908, realizez că personajul a decedat de cel puțin cincizeci de ani – iar jumătate de secol! –, dar pentru mine trăiește; mi-l imaginez rentier între două marghilomane – următorul la Capșa –, cu o amantă opulentă, eventual văduvă de general, nici ea prea tânără, amatoare de cafeluțe dulci și un pocheraș intim. Nu-l văd încurcat cu *une môme*, figura e de plaisirist serios, cu bun-simț, rente de stat și probleme de gută...

Mă fascinează grozav – termenul devine obsesiv, dar aceasta este starea de spirit a momentelor pe care le trăiesc – albumele de familie, moda, în vestimentație și expresie, evidentă mai ales în portrete, atmosfera străzii în instantanee. Cele mai multe, în epoca la care mă refer, sunt surprinse în fața Poștei Centrale sau a Cercului Militar, peste drum de fosta Carte Românească, sau, mai sus, prin dreptul Hotelului Continental. De câțiva ani, în anticariate, după modelul *bouquinistilor* de pe malul Senei, poți cumpăra fotografii vechi, cărți poștale ilustrate și chiar dagherotipuri. Prețurile oscilează de la douăzeci și cinci de lei până la trei sute și mai mult. De pildă, un Princess-Portret Sepia semnat Mandy – celebrul fotograf de dinainte de primul război – costă trei sute de lei... O colecție a starurilor de cinema din perioada filmului mut ca Maria Corda, să zicem, Pola Negri, Rudolf Valentino, Lya de Putti, Ivan Mosjoukine sau autohtonii Leonard și Zilly Rașianu (celebri în *Contele de Luxemburg*), cinci mii de lei. O ilustrată expedită din Karlsbad în 1912, cu miozotis, porumbel și cununite de trandafiri – o sută douăzeci și cinci de lei... Scrisul e cuminte, rotund, cerneală violet și aflui de la o oarecare Lili că băile recomandate de dr. Günther „ii priesc extraordinar lui tante Adéline, au pus-o pe picioare, *c'est un vrais miracle*...“.

...O vedere a Cazinoului din Sinaia (1920) o informează pe o oarecare Natalia că Olga și-a luat bacalaureatul, s-a logodit, iar la toamnă va deveni doamna maior Ioan Rizescu. În P.S. – o știre mai tristă: „Papa e destul de ambetat, recolta de orz și ovăz e mizerabilă...“

Nu bat câmpii! Încerc doar să înțeleg prin trimiteri la trecut, la evocarea propriului Eu, la simțirile mele, o întâmplare ciudată, tulburătoare. Mă simt speriată. Necunoscutul și inexplicabilul înfricoșează...

Anticarul de pe strada Iuliu Maniu mă luase la ochi. Zăboveam prea mult răsfoind teancurile de ilustrate vechi și fotografii și, firește, devenise circumspect: poate încercam să subtilizez o mostră sau, eventual, să mă documentez gratis. După două-trei vizite m-a întrebat cu zeflema necamuflată: „Ce anume vă interesează, doamnă? Ce perioadă? *Can I help you?*“

În realitate, nu te interesează o singură poză, ci toată epoca... Deci zece – douăzeci – o mie de fotografii. În acest sens, prețul care *en détail* nu înseamnă mare lucru, când cumperi cu vagonul devine incomod.

Nu sunt o tupeistă (termen auzit la coafor, raportat la unele personalități politice de mare vogă) și, în consecință, am schimbat fieful.

Ieri, deci, am intrat în anticariatul de pe Edgar Quinet. Cu ani în urmă, pe când eram preocupată să-mi „construiesc” un interior rafinat care să mă reprezinte, ziceam eu, îl frecventam adesea. Citisem într-un autor pe care-l consider mai presus de toate un gentleman autentic că, dacă n-ai bani pentru un Rafael ori altă semnătură ilustră, o colecție elegantă de stampe îți alungă suspinul, izbutind o ambianță care ar putea da de bănuț că ești o persoană cu gust. (Exagerările însă nu sunt bune. La un moment dat, ploua cu stampe în casă, umplusem până și antreul dinspre bucătărie, și multe dintre cunoștințe începuseră să se informeze discret dacă nu cumva sunt de vânzare.)

Am aruncat o privire superficială peste mesele ticsite de cărți și prin rafturi: sărăcie, romane franțuzești, kitschuri de prin anii '20–'30, penurie de albume de artă și dicționare. M-am îndreptat spre masa anticarului, un bărbos tânăr, famelic, cu figură de decembrist. Vezi Dobroliubov, Cernișevski și încă un tip, cu H..., pe care l-am uitat. Parcă Herzen.

— Vă pot ajuta cu ceva?

I-am zâmbit evaziv, luând o mână de fotografii, la întâmplare.

— Ce ani vă interesează?

Același surâs convențional: „Mă descurc singură!”

Fotografiile mi se păreau neinteresante, din genul celor cu care sunt deja familiarizată sau al celor lipsite oricum de individualitate. Am înregistrat distrată un glas plăcut care se interesa în spatele meu:

— Scuzați-mă, aveți din întâmplare un dicționar de dialecte polineziene?

Am întors capul surprinsă. Întrebarea nu se asorta deloc cu aspectul persoanei. Era o femeie cam de patruzeci de ani, tip de mămică, bună gospodină, cu două verigi ieftine de aur în urechi și una dintre acele

căciuli odioase aduse de la sovietici. Un castron cu calota din imitație de astrahan, încolăcită de oleacă de vulpe. Mă așteptam la alt aer. Bărbosul însă nu părea deloc surprins și i-a răspuns cu naturalețe să mai încerce săptămâna viitoare.

Eram gata să abandonez fotografiile – „nimic interesant azi” – când am simțit cum, dintr-odată, la modul cel mai concret, inima mi s-a oprit. Aveam în fața ochilor portretul sepia al unei femei de circa treizeci de ani: părul scurt, lipit ca o cască; trei *accroche-cœururi* țin obrazul prizonier; ochii, cu o expresie inconfundabilă, se uită sau gândesc la bărbatul iubit, rochia de seară, asimetrică, e prinsă pe umărul drept cu o pafta care ar putea fi din diamante; capul ușor aplecat peste umărul stâng, complet gol, îi dă o expresie de abandon grațios.

Am întors fotografia: un scris mare, nervos, nota în 1928 lapidar, cu cerneală neagră: „Laura. Sunt fericită”. Mi se tăiase răsufarea și simțeam nevoia să mă reazem de primul obiect aflat la îndemână, un godin din fericire abia călduț.

— Vă simțiți rău, doamnă?

Bărbosul mă aținea cu o privire îngrijorată. I-am întors-o pe a mea, rătăcită.

— Ce se întâmplă?

N-am putut să răspund. Eram amuțită, înspăimântată. Nu înțelegam nimic. Știam doar că portretul îmi aparține. Sunt eu. Eu! Fără nicio îndoială, eu. Cu o toaletă și o pieptănătură pe care nu mi le cunosc. Până și caligrafia de pe verso îmi aparține. Și mă cheamă Laura. Eu, Laura, care trăiesc în anul 1992, mă uit la portretul meu de acum șase decenii, deși știu că e imposibil să-mi aparțină. M-am născut cu douăzeci de ani mai târziu...

Am simțit că-mi pierd mințile.

Adresa pe care mi-a dat-o anticarul are pentru mine o rezonanță specială. Strada Austrului, în apropierea Foișorului de Foc. Vila cenușie cu ferestre înalte și interfon a rămas. Doar Claudia nu mai e... La geamul

deschis, o figură necunoscută strânge așternutul aerisit. Mi se pare o impietate ca între zidurile Claudiei să respire, să se miște, să viseze altcineva. Toți prietenii simțim la fel, pentru că toți identificam casa Claudiei cu persoana ei. E de neconceput ca în încăperile acelea, însuflețite de prezența ei unică, unde veselie, deși uneori cam zgomotoasă, avea ceva autentic și inepuizabil – o veselie non-stop –, în casa aceea, unde totul, de la stăpână și oaspeți până la menajeră și Veta – cățelușa cocker cam bețivă –, totul, absolut totul era de un pitoresc festiv și în-sorrit, e de neconceput ca între aceleași ziduri să se consume azi existența unor oameni oarecare... O existență fără relief, cu rântășuri atente, ceapă tocată mărunt, scuturătură mare de Paște și Crăciun, partide prelungite de televizor... Și atât.

Încă un fenomen care mă impresionează: faptul că obiectele personale ne supraviețuiesc. O gelozie năprasnică și, fatal, neputincioasă mă năpădește. Un amic, *raisonneur* de profesie, sugerează practic: „Chestiunea se rezolvă foarte simplu: dă-le foc!”

Bărbatul pe care-l caut locuiește într-un imobil anonim și indiferent, ridicat pe colțul străzii. El a depus la anticariat acum două săptămâni cincizeci și șase de fotografii și câteva duzini de ilustrate și cărți poștale vechi, mai exact patruzeci și cinci. Sunt datele din registrul de evidență al anticarului. Îl cheamă Emil Panait și se crede crai. Emil, de altfel, ar fi fost de-ajuns ca să-mi fie antipatic. Detest numele, alături de altele câteva: Eugen, Marcel, Cornel și corespondentele lor feminine... Nemotivat, desigur. Nu-mi place nici casa lui de becher înrăit și avar. Totul respiră meschinărie, pedanterie obsedantă, lipsă de imaginație. Simetria – adevărată infirmitate – mă îmbolnăvește. Pot paria că nu există firicel de praf în spatele caloriferului sau al WC-ului.

Tipul e recent pensionat, dar arată și se socoate încă verde. Intră de la început într-o defensivă agresivă, de parcă încercarea de a comercializa „vechiturile alea” l-ar declassa, amănuntul în sine acuzând *ipso facto* sărăcia, dacă nu chiar mizeria.

— Cui au aparținut de fapt?

— Stimată doamnă, nu știu. Le-am găsit în pod, iar în pod nu s-a umblat de peste douăzeci de ani.

— Cum a fost posibil așa ceva?

Panaît ridică din umeri. Încerc să-i descifrez privirea dincolo de ochelarii lupă. Nu deslușesc nimic, dar asta nu mi-l face mai simpatic.

— Eu m-am mutat aici abia acum trei luni. Vă spun ce-am găsit: păianjeni, gunoaie și o ladă cu nimicuri. M-am interesat prin vecini, dar nimeni n-a putut să-mi dea vreo informație. Lada zăcea acolo, curios, zic și eu, de treizeci-patruzeci de ani. Pesemne că locatarii n-au avut nevoie de spațiu. În ultima vreme, nu și-au mai bătut capul chiar deloc. Se pune problema demolării. Cine să mai stea să facă ordine? Ne-am sfătuit între vecini și au fost de acord.

— Cu ce au fost de acord?

— Să le duc la anticariat. Au luat totul, cu toptanul, și fotografiile, și ilustrate. Doar scrisorile nu le-au primit.

Îl întreb cu inima strânsă:

— Ce-ați făcut cu ele?

— Ce era să fac? La crematoriu.

— Erau multe?

— Destule... Vă trebuiau?

Răspund în doi peri:

— Niște prieteni din străinătate... I-ar fi interesat...

Mă privește concentrat, nu știu dacă atent la povestea în sine sau la picioarele mele. Face parte dintre sexagenarii libidinoși, care scot limba pe stradă când le place o femeie. E îmbrăcat foarte atent, în stilul șicului de provincie al anilor '50. Mult bej, verzui, culori incerte, jachetă, vestă cu nasturi, pantaloni prea scurți. Pot să jur că pe dedesubt poartă flaneluțe groase și izmene băgate în ciorapi. La gândul că m-ar putea atinge îmi simt stomacul în gât. Mai ales că devine de o amabilitate cleioasă. Vrea să-mi servească o cafea, își manifestă încântarea față de surprizele plăcute ale vieții – uite cum niște vechituri, acolo, i-au prilejuit cunoștința cu o doamnă atât de drăgălașă și simpatică –, precizează din nou

că nu s-a îndurat să arunce „fosilele“, nu știe nici el de ce. O clipă nu i-a trecut prin minte că ar putea fi comercializate. „Dar, să vezi drăcie!, se iau parale bunișoare.“

— Nu mă deranjem eu pentru câteva sute de lei, acolo. Am pensie bunișoară, mai lucrez la Prono, mulțumesc lui Dumnezeu și lui Iliescu – râde singur –, mă ajung binișor. Da' nu m-a lăsat inima să le prăpădesc. Asta e... Clipește dulce: Să fi fost o presimțire... Ce ziceți?

Își trece limba peste buze, de parcă i-ar fi rămas zahăr pudră. Nu zic nimic și mă ridic de pe scaun cam brusc. Simt nevoia de aer. Panait nu face economie la cosmetice. În tinerețe, folosea desigur tone de brian-tină, iar umerii îi erau niși de mătreață. Acum, lavandă ieftină și trucuri și mai ieftine. Se aranjează, când iese, să stea rezemat de prag. Atingerea, *le frôlement*, e inevitabilă. În tramvai, înghesuie probabil toate „domni-țele“ nostime.

După-amiază mă duc din nou la anticariat. Bărbosul mă întâmpină cu un surâs de veche cunoștință. Acum, când se îndreaptă spre mine, bag de seamă că are o siluetă fragilă, dizolvată, de ftizic. Poate, înșelă-toare aparență. Brațele, dezgolite până la cot de mânecile suflecate, sunt viguroase, numai fibră. Și mâinile sunt puternice, cu falange distincte, palmele, precis uscate. Mă întreabă cu amabilitate dacă mă simt mai bine și o face cu interes sincer, neconvențional. Sunt destul de surprinsă. Bărbații tineri – asta cred că are în jur de douăzeci și cinci de ani – ignoră cu desăvârșire „puriile“, dacă nu le sunt mame, eventual nașă, mătușă cu niscai lovele. Pur și simplu nu le văd. Ochii alunecă indife-renți, neîmpiedicați de vreun obstacol. Iar după treizeci și cinci de ani toate suntem purii.

Îi explic în principiu ce mă interesează: orice fotografie sau ilustrată legate de persoana unei anume Laura. Anul de reper 1928. Se oferă să mă ajute cu o spontaneitate încântătoare. Întreb distrată:

— Sunteți cu toată lumea la fel de amabil?

Începe să râdă. Deși sunt nervoasă, de douăzeci și patru de ore trăiesc febril „transcendental“, mai pot încă băga de seamă că are farmec.

— Mă pregătesc pentru privatizare.

— Nu vreau să faceți eforturi pentru mine.

De fapt, mă enervează. Simt nevoia să fiu singură.

— Nu-i niciun efort. Marfa e sortată pe epoci. Altfel, n-aș vinde mai nimic.

Mă uit la el, fără să înțeleg.

— În principiu, amatorii sunt interesați de o perioadă anume, indife-rent că sunt colecționari, scriitori, autori de monografii sau muzeografii. Țștia ar fi, de fapt, și singurii noștri mușterii. Clienții obișnuiți care intră aici pentru un dicționar sau o carte oarecare îi consideră nebuni.

Mă așază la o măsuță, lângă intrarea în depozit. După câteva minute îmi aduce un teanc de fotografii și un pachet de cărți poștale.

Eu iau la rând portretele – sunt cea mai în măsură să mă recunosc –, bărbosul „studiază“ ilustratele. De astă dată, cercetez chipurile cu o emo-ție specială, crispată, neplăcută, din cauza nodului pe care-l simt în capul pieptului. Nu mai departe de alaltăieri, dinaintea acelorași chipuri, tră-iam dulceața tristă a imaginilor voalate de vreme, nostalgia ce pastelează priveliști vechi, o anumită strângere de inimă, tot dulce, la gândul acelor răsărituri de soare cărora nimeni nu le va mai zâmbi vreodată.

— Salut!

Un blond confecționat din cărlionți și capse, cu o gură lungă, de paiată, dând impresia că râde tot timpul, s-a oprit lângă noi și se reazemă cu un gest familiar de rafturile cu cărți. Fularul lung – se poartă iar! – îi atârnă până la genunchi.

— A! Salut, Gigi!

Bărbosul se scuză și se ridică. Îi aud pe amândoi râzând, vorbind, apostrofându-se în genul acela miștocar, gălăgios – „viața-i un banc, iar noi, niște supermani!“ – specific studenției sau ultimilor ani de liceu. De altfel, în vreme ce „migălesc“ la fotografiile – unele sunt instan-tanee mai anevoie de descifrat –, înregistrez mașinal cuvinte, frânturi

de frază: „Seminar... Țala de la Orientale, îl știi... Când am ginit că-i pus pe nasoale, am băgat în marșarier...” Deduc că bărbosu-i student.

Mai am trei fotografii și epuizez teancul. Mă apuc de ilustrate. Datează din anii '25-'30. Cazinoul – cavou somptuos – din Constanța și Cazinoul din Sinaia... Gara Râmnicu Vâlcea... Pavilionul de la Călimănești... Piața Teatrului Național, Primăria Tecuci... multe Champs-Élysées și Tour Eiffel, Piazza San Marco, Fântâna din Michaelerplatz – Viena, Sfinxul, Cariatidele, Moscheea Albastră... Un singur New York – Empire State Building. Normal, apetitul turistic nu sârise încă gârta.

Bărbosul mi se alătură din nou.

— Ați găsit ceva?

Dau din cap „nu” și continui să cercetez cu atenție grafismul, fiecare dată și mai ales semnătura. Din cauza respirației precipitate – emoția mă sufocă – ochelarii mi se aburesc și trebuie să-i șterg mereu. Întâlnesc privirea bărbosului – caldă compasiune – și încep să mă enervez. „Ce dracu' nu mă lasă puștiul ăsta în pace?” Mi-a pus un coșuleț la îndemână, unde arunc ilustratele epuizate.

— Le aranjez eu mai târziu... Din păcate, nu le studiem pe cele mai frumoase...

Știu la ce se referă. Splendide, adevărate opere de artă, sunt *post-card*-urile de dinaintea primului război. Cartonul, suflul de aur de pe margini, acuratețea execuției sunt de excepție, temele – cu semnalizări de sentiment; predomină coșulețele cu flori, mai ales miozotis, și o risipă de panglici legate artistic cu funde, păsărele, copii – îngerași prosperi, precursori ai lui Shirley Temple cu invazie de bucle și obraji rumeni –, demoazele încorsetate zburdând sub umbreluțe cât o ciupercă, de dantelă, lacuri, podulețe, căsuțe și mori de vânt... Totul de un estetic sărbătoresc și de o naivitate înduioșătoare.

— Asta ar putea fi ceva... Ce spuneți?

Îmi întinde peste masă o ilustrată. Îmi e de ajuns o singură privire ca să-mi recunosc scrisul.

Bărbosul surâde:

— Aud de aici cum vă bate inima.

Tinerii n-au tact, dar asta îl privește pe el și, eventual, pe maică-sa. Nici nu-l ascult.

Ilustrata, datată 20 iulie 1929, e din Balcic. Citesc – știu că sunt absurdă – fără să-mi stăpânesc lacrimile. Simt că „suvenerul” îmi aparține realmente, ține de un trecut al meu, necunoscut, totuși al meu.

Scumpă Pia, câteva impresii în treacăt: o mare magnifică, un soare generos, tătăruși cu popoul gol și nebunul de Coco Dimake cu toată banda lui.

Par conséquent, „bains de soleil” dimineata – dancing du soir au matin. E și biata Ligă aici cu ciuful de bărbatu-său, le grand jaloux! Nu trebuie să-ți mai descriu son maillot de bain: închis la gât și lung până la genunchi. Te regretăm cu toții. Tendresses, Laura.

Privirea mi-e tulbure, fac eforturi să descifrez adresa. Destinatară e doamna Eulampia Paulian – strada Popa Deciu 48, București.

Bag cartea poștală în poșetă și mă ridic:

— Cât vă datorez?

Bărbosul dă din mână: „Fleacuri” și declară mai mult decât serviabil, angajat:

— Eu am să mai caut... Știți, nu sunt prea ocupat aici... Dacă găsesc ceva, v-aș putea da un telefon...

— V-aș fi recunoscătoare.

Îi las cartea mea de vizită.

— Domnul...?

— Nu vă încărcăți memoria. Călin, de la anticariat...

— Vă rămân îndatorată. Am să mă revanșez.

— *No problems*, doamnă...

Adaugă evaziv, după o pauză:

— Am căutat și eu cândva... Pe cineva...

Fac apel la toate resursele mele de luciditate, îmi mobilizez întreaga capacitate de abstractizare, apoi încerc să mă agăț de tot ce e concret, cotidian, familiar, pentru a mă desprinde de starea de confuzie – ceață și mai ales spaimă – pe care o trăiesc. Dar nu am argumente. Ideea de coincidență, chiar dintre cele mai bizare, nu mă convinge; simplă întâmplare ieșită din comun, nici atât. Nu sunt în genere slabă de înger, dar cred că mi-ar trebui un pozitivism de bronz și o lipsă de imaginație frizând tembelismul pentru a depăși cu nepăsare ceea ce s-ar putea numi, pe drept cuvânt, o adevărată *histoire de fous*.

Măcar de-aș putea dormi. Seara, iau un oxazepam și răsfoiesc ziarele. Nu mă pot concentra și trec peste articolele „serioase”. Parcurg pe sărite câteva dintre rubricile Micii Publicități și, la „Diverse”, dau peste un anunț care îmi răscolește amintiri vechi. Atât de vechi, încât uneori am impresia că nu-mi aparțin, simple secvențe de film vizionat cândva.

Dr. Dănuț Crișan o caută pe Delia Dumșa, fostă elevă a Liceului Dimitrie Cantemir promoția 1957. Informațiile pot fi comunicate la tel. 13.89... sau P.O. Box 25 – Los Angeles – California.

Dănuț... Era cel mai pricâjit, mai modest, mai timid din toată clasa. O figură de îngerăș cu ochi albaștri, înfiorați de timiditate și un ghem de cărlionți blonzi. Un îngerăș clasic, pe care îți venea să-l agăți în pomul de Crăciun. Toți profesorii, până și nebuna de matematică, îl tratau cu îngăduință specială, instinctivă. Îmi vine greu să-mi închipui că acel amoraș, un *putto* slăbuț și fragil, a îmbătrânit. Din cauza picioarelor foarte scurte îi spuneam Toulouse-Lautrec sau Fifty-fifty.

E primul dintre noi care a fugit din țară, cam prin '60 și ceva. Pare incredibil, dar, din peste patruzeci de copii care băteau mingea în cartier, să construim socialismul am rămas doar șase.

Las ziarul să-mi cadă din mână: „Încă unul care a iubit-o pe Delia”. N-am știut, n-a știut nimeni, dar nu mă surprinde. Cine nu era îndrăgostit de Delia? Cred că a fost cea mai adorată fată din generația noastră. Pe atunci nu înțelegeam, nu dibuiam esența frumuseții ei și, comițând o eroare frecventă printre tineri, încercam s-o analizez cu compasul și

centimetrul, detalînd-o pe felii și bucățele, ca într-un joc unde din fragmente disparate trebuie să reconstitui subiectul...

Delia, am înțeles-o mult mai târziu, fascina prin unicat. Se desprindea degajat și categoric din peisajul frumuseților ce le-ai fi putut întâlni pe ulițele Bucureștilor. Desigur, Delia ar fi fost superbă oriunde, mă întreb totuși dacă ar fi avut aceeași cotă pe meridianele unde splendorile lunare autentice platinat, sugerând ceva din strălucirea lacurilor glaciale, sunt mai frecvente. Făcea parte din familia Gretei Garbo. Era de o distincție crăiască, produs migălit de-a lungul multor generații. Mi-o amintesc la o premieră la Teatrul Bulandra. Într-o rochie de catifea neagră, cu jabou bogat de horbotă scumpă – noi, mai plebee, ne dădeam pe atunci în vânt după dantela de nylon –, părea un portret vechi.

Am cunoscut-o pe bunică-sa, prințesa Anette R. Avea pe atunci șaptezeci și doi sau șaptezeci și trei de ani și, în ciuda dramei pe care o trăia – drama, uneori tragedia aristocrației din cumplitul ev stalinist –, își păstrase intacte morga, dispoziția egală, optimismul, inimitabila eleganță a stilului.

Dur „naționalizată” – fusese silită să-și abandoneze palatul din Iași doar cu o simplă trusă de voiaj –, locuia la comun în jumătatea de hol a unuia din fostele sale apartamente din Blocul Adriatică. Holul era despărțit pe diagonală de un ispanan spânzurat ca o cortină pe o frânghie solidă. Într-unul din triumfiuri locuia bătrâna. Celălalt era folosit ca trecere de celelalte familii. Dar și spațiul acela mizer era impregnat de personalitatea prințesei. Mi-amintesc un divan desfundat, acoperit cu un brocart vechi, un scrin francezesc, desigur un radio Philips ascultat îndeobște în surdină și la ore fixe, câteva farfurii de perete olandeze, din vechea sufragerie probabil, două fotolii, o măsuță. Cele câteva obiecte vestimentare dintr-o garderobă mai mult decât săracă atârnav în cuie, pe pereți. Ca mai toți urgiștii din clasa ei, dădea lecții de limbi străine (doisprezece lei ora!) și dedusesem din mici scăpări ale Deliei că, uneori, se întâmpla să mănânce o singură dată pe zi. Și totuși, nu mi-o amintesc pe prințesă altfel decât impecabilă, totdeauna coafată, în singura ei

rochie, neagră, și cu un șirag de perle. În orice moment al zilei părea gata pregătită să ia parte la o recepție. La 10 dimineața își lua cafeaua cu frișcă, „autoservită“ într-un minunat serviciu de porțelan Worcester.

Mulți o credeau într-o dungă sau teatralistă, etichetând drept sminteală ceea ce nu reprezenta din partea Anettei R. decât o reacție de apărare, o modalitate de a nu se lăsa doborâtă și înfrântă, de a nu-și pierde – practicând o strictă disciplină interioară – respectul față de ea însăși.

Era cea mai apropiată rudă a Deliei și, ținând seama de mizeria în care se zbăteau toți ceilalți membri ai clanului, singurul sprijin financiar.

Poate că acesta a fost și unul din motivele pentru care s-a căsătorit atât de tânără – la șaisprezece ani, cu un cunoscut scriitor, celebritate sexagenară. Prințesa era consternată.

— E absolut degradant! *Un vieux monsieur, et par-dessus le marché un quelconque!*

— Și dacă era un De Guise? se interesa Delia sarcastică.

Bătrâna decretase:

— Orice îi este pardonabil unui De Guise. *Sauf la mort!*

Delia era o fată ciudată. Și destinul ei a fost ciudat. Pentru toți cei care au cunoscut-o, constituie o legendă.

Sunt foarte mulți ani de când nu mai știu nimic despre ea...